

Upplösning av stiftelser i vissa fall

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas proposition 2000/01:145 Upplösning av stiftelser i vissa fall, vari föreslås en tidsbegränsad lag som skall göra det möjligt för en stiftelse att efter tillstånd av Kammarkollegiet överföra stiftelsens rättigheter och skyldigheter till ett registrerat trossamfund eller till en registrerad organisatorisk del av ett sådant samfund. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2002 och tillämpas på ansökningar som kommit in till Kammarkollegiet före den 31 december 2003.

Utskottet tillstyrker förslaget.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Bakgrund	4
Utskottets överväganden	5
Propositionen	5
Utskottets ställningstagande	6
Behandlat förslag.....	7
Propositionen.....	7
Regeringens lagförslag	8
Förslag till lag om upplösning av stiftelser i vissa fall	8

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Utskottet föreslår att riksdagen fattar följande beslut:

Upplösning av stiftelser i vissa fall

Riksdagen antar bifogat förslag till lag om upplösning av stiftelser i vissa fall. Därmed bifaller riksdagen regeringens proposition 2000/01:145.

Stockholm den 30 oktober 2001

På konstitutionsutskottets vägnar

Göran Magnusson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Magnusson (s), Pär Axel Sahlberg (s), Kenneth Kvist (v), Ingvar Svensson (kd), Mats Berglind (s), Inger René (m), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Kenth Högström (s), Mats Einarsson (v), Björn von der Esch (kd), Nils Fredrik Aurelius (m), Per Lager (mp), Åsa Torstensson (c), Helena Bargholtz (fp), Britt-Marie Lindkvist (s), Margareta Nachmansson (m) och Carl-Erik Skårman (s).

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Den 1 januari 2000 ändrades genom stat–kyrka-reformen relationerna mellan staten och Svenska kyrkan. Reformen innebär bl.a. att Svenska kyrkan nu verkar inom ramen för en ny associationsform, registrerat trossamfund. Även andra trossamfund har möjlighet att efter ansökan överföra sin verksamhet till den nya associationsformen. Om verksamheten bedrivs av en stiftelse är detta dock inte möjligt.

I samband med att den nya associationsformen registrerat trossamfund infördes, uttalade regeringen att det skulle närmare övervägas om det fanns behov av en särskild reglering för de trossamfund som bedriver sin verksamhet i stiftelseform (prop. 1997/98:116 s. 32). Vid riksdagsbehandlingen uttalade konstitutionsutskottet att det ter sig naturligt att det ges reella möjligheter att överföra egendomen till den nya associationsformen och underströk vikten av att frågan får en lösning som kan tillgodose det aktuella behovet (bet. 1997/98:KU20 s. 13).

Regeringen har inhämtat yttrande från Lagrådet. Lagrådets förslag har i huvudsak följts.

Utskottets överväganden

Propositionen

Ett led i strävan att öka jämställdheten mellan trossamfunden bör enligt propositionen vara att säkerställa att de trossamfund som valt att bedriva sin verksamhet i stiftelseform får möjlighet att överföra egendomen till ett registrerat trossamfund. I annat fall skulle dessa trossamfund ges sämre förutsättningar att bedriva sin verksamhet än de trossamfund som kan disponera den egendom som finns för att stödja verksamheten.

Det kan enligt propositionen hävdas att en lagstiftning som gör det möjligt för vissa stiftelser att överföra verksamheten till en annan associationsform står i strid med allmänna stiftelserättsliga principer. En sådan är att stiftelsen är en varaktigt bestående och självständig förmögenhet. Så länge stiftelsen kan verka enligt sitt ändamål går det som regel inte att avveckla stiftelsen. Regeringen framhåller dock att det finns angelägna allmänna intressen som motiverar att frågan får en lösning genom lagstiftning. För att förverkliga den jämställdhetstanke som var en av utgångspunkterna för stat–kyrka-reformen bör det finnas reella möjligheter för alla trossamfund att bedriva sin verksamhet som registrerade trossamfund. Att några trossamfund har valt att bedriva verksamheten i stiftelseform torde bero på att det när respektive stiftelseförordnande kom till inte fanns något lämpligt alternativ. En ordning varigenom de stiftelser det är fråga om skall kunna överföra sin verksamhet till ett registrerat trossamfund, eller en registrerad organisatorisk del av ett sådant, har därför goda skäl för sig.

Kammarkollegiet anförde i ett remissyttrande att ett trossamfund som bedriver sin verksamhet i stiftelseform torde ha goda möjligheter att ändra ändamålet från att driva viss verksamhet till att främja en verksamhet som bedrivs av ett registrerat trossamfund och att det inte är uteslutet att stiftelsen därefter kan överlåta samtliga tillgångar till det registrerade trossamfundet. Denna lösning är, enligt regeringens mening, mindre lämplig. Det är säkert i vissa fall möjligt att ändra ändamålet från att driva till att främja verksamhet som bedrivs av ett trossamfund, i den mån förutsättningarna i 6 kap. stiftelselagen är uppfyllda. Däremot är det mera tveksamt om det kan anses förenligt med gällande rätt att överlåta tillgångarna till trossamfundet, eftersom en stiftelse som regel inte går att upplösa så länge som den kan främja ändamålet. Detta gäller särskilt om stiftelsen har betydande tillgångar. Ett beslut om att överlåta tillgångarna skall fattas av den som förvaltar stiftelsen och kräver inte myndighets medverkan. Man kan utgå från att förvaltaren i många fall skulle avstå från att besluta om att överlåta egendomen, eftersom rättsläget är oklart. Mot denna bakgrund finns det behov av en lagstiftning för att lösa det aktuella problemet.

Kammarkollegiet ifrågasatte vidare om förslaget är förenligt med bestämmelsen i 2 kap. 18 § regeringsformen om skydd för äganderätten. Enligt den bestämmelsen är varje medborgares egendom tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till en enskild genom expropriation eller annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. För att de nu föreslagna reglerna skall tillämpas krävs det emellertid enligt regeringen en ansökan från stiftelsen. Det är alltså inte fråga om en sådan tvångssituation som avses i den aktuella bestämmelsen i regeringsformen. Förslaget står således inte i strid med regeringsformen.

Som förutsättningar för att ett registrerat trossamfund eller del därav skall kunna överta en stiftelses samtliga rättigheter och skyldigheter gäller enligt lagförslaget att

- stiftelsen omfattas av stiftelselagen (1994:1220),
- stiftelsen bildats före den 1 januari 2000,
- trossamfundet eller den organisatoriska delen samtycker till övertagandet,
- stiftelsen har till uteslutande ändamål att främja den verksamhet som bedrivs av trossamfundet eller den organisatoriska delen, och
- det kan antas att verksamheten i trossamfundet eller den organiserade delen under en överskådlig tid kommer att bedrivas i enlighet med det ändamål som gäller för stiftelsens verksamhet.

Skyddet för stiftelsens borgenärer skall tillgodoses genom ett tillståndsförfarande. Stiftelsens ansökan skall beviljas endast om de borgenärer som motsätter sig ansökan får betalt eller ges betryggande säkerhet för sina fordringar. Stiftelsen skall innan en ansökan görs till Kammarkollegiet skriftligen underätta sina kända borgenärer om avsikten att ansöka samt om möjligheten att bestrida en ansökan. Om ansökan inte avslås skall Kammarkollegiet kalla på stiftelsens borgenärer med undantag för de borgenärer som har fordringar på lön eller annan ersättning av arbete samt pension. Vidare skall Kammarkollegiet pröva ärenden där det inte råder tvist och överlämna ärenden där ansökan har bestritts till tingsrätt. Tingsrätten skall avslå ansökan om den eller de borgenärer som bestritt den inte har fått full betalning för sina fordringar. Avslås inte ansökan, skall tingsrätten återlämna ärendet till Kammarkollegiet för beslut.

Kammarkollegiets beslut, bortsett från beslut att överlämna ärenden till tingsrätt, skall kunna överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Föreskrifter om avgifter vid ansökningsförfarandet får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

BILAGA 1

Behandlat förslag

Propositionen

I proposition 2000/01:145 föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till lag om upplösning av stiftelser i vissa fall.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om upplösning av stiftelser i vissa fall

Härigenom föreskrivs följande.

1 § En stiftelses samtliga rättigheter och skyldigheter kan efter beslut enligt denna lag övertas av ett sådant trossamfund eller en sådan organisatorisk del av ett trossamfund som har registrerats enligt lagen (1998:1593) om trossamfund. För detta krävs att

1. stiftelsen omfattas av stiftelselagen (1994:1220),
2. stiftelsen har bildats före den 1 januari 2000,
3. trossamfundet eller den organisatoriska delen samtycker till övertagandet,
4. stiftelsen har till uteslutande ändamål att främja den verksamhet som bedrivs av trossamfundet eller den organisatoriska delen, och
5. det kan antas att verksamheten i trossamfundet eller den organisatoriska delen under överskådlig tid kommer att bedrivas i enlighet med det ändamål som gäller för stiftelsens verksamhet.

Kammarkollegiet prövar ärenden enligt första stycket efter ansökan från stiftelsen.

2 § Om en stiftelse avser att ansöka om tillstånd enligt 1 §, skall styrelsen eller förvaltaren senast en månad före ansökan skriftligen underrätta stiftelsens kända borgenärer om detta. Underrättelserna skall innehålla uppgift om borgenärernas rätt enligt 5 § att bestrida ansökan.

Någon underrättelse behöver inte skickas till de borgenärer vilkas anspråk avser fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) eller fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

3 § Till en ansökan enligt 1 § skall fogas

1. ett intyg om att det registrerade trossamfundet eller den registrerade organisatoriska delen samtycker till att överta stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter, och
2. ett intyg från styrelsen eller förvaltaren om att stiftelsens kända borgenärer har underrättats i enlighet med 2 §.

4 § Om något av villkoren i 1 och 3 §§ inte är uppfyllt skall Kammarkollegiet avslå ansökan.

5 § Om ansökan inte avslås, skall Kammarkollegiet kalla stiftelsens borgenärer. Kammarkollegiet skall dock inte kalla de borgenärer vilkas anspråk avser fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) eller fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

Kallelsen skall innehålla ett föreläggande för den som vill bestrida ansökan att senast en viss dag skriftligen anmäla detta vid påföljd att han eller hon annars anses ha medgett ansökan.

Kammarkollegiet skall se till att kallelsen skyndsamt kungörs i Post- och Inrikes Tidningar. Kammarkollegiet skall vidare skicka en särskild underrättelse om kallelsen till kronofogdemyndigheten i den region där stiftelsen har sitt hemvist.

6 § Om en borgenär bestrider en ansökan inom förelagd tid, skall Kammarkollegiet överlämna ärendet till tingsrätten i den ort där stiftelsen har sitt hemvist. Om ansökan inte bestrids, skall Kammarkollegiet fatta beslut i ärendet.

7 § Den tingsrätt till vilken ett ärende överlämnats enligt 6 § skall avslå ansökan, om den eller de borgenärer som bestritt den inte har fått full betalning eller betryggande säkerhet för sina fordringar. Avslås inte ansökan, skall tingsrätten återlämna ärendet till Kammarkollegiet för beslut.

8 § När ett beslut om att bevilja en ansökan enligt denna lag har vunnit laga kraft är stiftelsen upplöst. Detta förhållande skall genast anmälas för registrering i det register som avses i 10 kap. stiftelselagen (1994:1220).

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avgifter i ärenden enligt denna lag.

10 § Kammarkollegiets beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades.

Kammarkollegiets beslut att överlämna ärenden till tingsrätt får dock inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2002 och skall tillämpas på ansökningar som kommit in till Kammarkollegiet före den 31 december 2003.